

ENTREVISTA

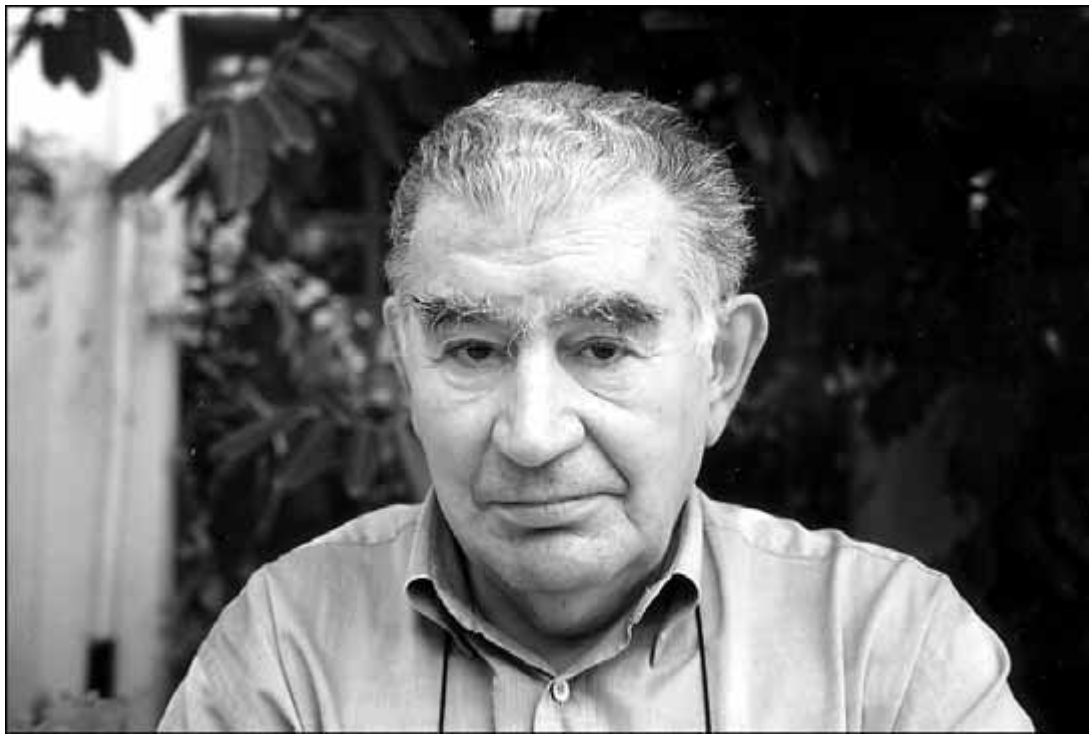
Antonio Gamoneda

POETA

“La meua poesia relata com avanço cap a la mort”

VIRGÍNIA MASCARÓ

Els poemes d'Antonio Gamoneda menen el lector fins al llindar mateix del coneixement i de l'experiència sensitiva. El seu últim llibre de poemes, 'Arden las pérdidas' (Tusquets), és un relat d'allò que ja no hi és, d'allò perdut i oblidat que no obstant això encara crema i s'afirma, lluminós i cruel, davant la imminència de la seva desaparició. El poeta afirma que la seva poesia és el relat de com avança cap a la mort, però reconeix que, en la vellesa, encara escriu poemes d'amor

V.M. ¿Té algun llibre nou entre mans?

A.G. He tancat l'edició de la meua poesia completa, amb l'editorial Galaxia Gutenberg-Círculo de Lectores. Més o menys, 55 anys de poesia. Aquest treball ja està acabat i estic amb la sensació de buidor, en aquell moment que et ve la idea que estàs tancant la botiga, de no saber si tornaràs a escriure més. De totes maneres, tinc començades unes memòries una mica visionàries i mentideres. Si m'animo a escriure, serà per aquest camí.

V.M. Ja hi treballa?

A.G. Tinc uns 30 o 40 fulls que podrien ser definitius. A més, tots els meus llibres de poesia es constituïran en apunts per fer aquestes memòries.

V.M. De poesia està fent res?

A.G. No.

V.M. Té poemes inèdits per publicar?

A.G. Inèdits, en llibres, sí. Fa uns dies que ha sortit *Reescritura*, publicat per Abada Editores, de Madrid. És el que el llibre indica, una reescriptura d'una selecció de poemes, alguns dels quals tenen 50 anys. Majoritàriament, poemes de joventut, com els que pertanyen al meu poemari juvenil *La tierra y los labios*. I a un segon poemari, *Sublevación inmóvil*, que va publicar Adonais.

Aquests dos s'emporten un 80% dels poemes reescrits.

V.M. Què fa necessària la reescriptura?

A.G. Penso que, si jo he canviat, tinc tot el dret que també canviïn els meus poemes. I això, independentment del fet que puguin tenir defectes que em molestin: no és això el que m'empeny a reescriure'ls, sinó el fet que en els poemes hi ha subjacent un pensament que ha canviat en 60 anys. Tot el

que eren zones de reflexió discursiva ha estat durament retocat i dut, fins i tot, a la seva contradicció.

V.M. Què queda en Gamoneda dels poemes de 'La tierra y los labios'?

A.G. La voluntat de salvar-los segons el pensament poètic actual. Per exemple, si en *Sublevación inmóvil* hi havia una clara proposta idealista, que combinava categories absolutes, com ara bellesa, veritat, bé i mal... Tot això ha estat convertit a altres formes ideològiques. Els poemes sofreixen aquesta mateixa compressió.

V.M. Si els tons, els ritmes, les concepcions del món no han pogut ser estables entre els 16 i els 73 anys,

¿quin és el fil conductor dels poemes escrits durant tota una vida?

A.G. Els tons, els ritmes, la disposició formal no han pogut ser ni únics ni estables, i la concepció del món, tampoc. El fil conductor en tot cas ha estat el mateix que travessa els meus períodes existencials. La meua vida als 40 anys no era com als 30. Ni als 50 anys era com als 40. I aquestes modifi-

cacions existencials s'han reflectit en la meua poesia.

V.M. ¿Per això li serveixen com a notes per a unes memòries?

A.G. Sí. I tot i que no estigui perfectament clar, per a mi contenen les claus necessàries. Això ens diu que a través de l'escriptura de la meua poesia he estat fent les anotacions de la meua existència. I aquest ha estat l'únic fil conductor.

V.M. Vostè ha tingut molta relació amb Catalunya i amb el pintor Tàpies... I la seva poesia em sembla molt pictòrica. Quina relació tenen la poesia i la pintura, la poesia i la música?

A.G. Les manifestacions estètiques tenen uns fonaments segons els quals estem pràcticament en el mateix terreny sempre, tot i que després es manifestin d'una manera que repercuteix en la sensibilitat de manera diferent. Els grecs deien que la pintura era poesia que es veu i que la poesia era pintura que s'escolta. És cert, que en la música, la poesia, la pintura, l'escultura i l'arquitectura regeixen unes lleis de composició escrites, que es poden improvisar en cada moment, però que existeixen, que les fan participar d'una mena de legislació en comú.

V.M. Com si hi hagués una harmonia més enllà de cada una d'elles?

A.G. esclar, són sistemes de simetries i correspondències, enteses d'una manera àmplia. Això no vol dir ser igual a un altre exactament. Es donen en la composició d'una obra plàstica i també en la música.

V.M. Casa seva, amb tantes pintures, sembla un museu. Li hauria agradat ser pintor?

A.G. No m'ho vaig plantejar mai, perquè el que estava clar és que jo no podia fer pintura. Era maldestre, es feia evident quan pintava...

V.M. Què va fer amb Tàpies, exactament?

A.G. Un llibre: *Tú?* Inclou obra de Tàpies i vint poemes meus. Antoni Tàpies, el seu fill, em va convidar a col·laborar amb el seu pare. I a mi em va semblar que no hi havia cap motiu per no fer-ho. Al contrari, me'n vaig sentir molt honorat.

V.M. No va ser una decisió seva?

A.G. No, normalment no proposo ni demano res, ni a editors, ni a ningú. És una manera de ser. I no obstant, després em costa dir que no. I de vegades m'equivoco dient que sí.

V.M. Tornant al tema dels colors: a 'Arden las pérdidas', el seu últim poemari, els colors groc, púrpura, vermell i blanc hi juguen un paper destacat. Més enllà del color, són un símbol?

A.G. Sí.

V.M. Me'n pot donar la clau?

A.G. Jo dic de la meua escriptura, ho dic amb tota la inseguretad del món, que el símbol se simbolitza a ell mateix abans que res, encara que pugui simbolitzar una altra cosa a la vegada. Per exemple, quan dic: "Esta casa estuvo dedicada a la labranza y la muerte", en aquesta línia estic convertint la casa en un símbol, però en termes realistes la casa també va estar

▶ ▶ ▶

Lectura poètica a CaixaForum

► Antonio Gamoneda (Oviedo, 1931) acaba de publicar *Esta luz. Poesía reunida (1947-2004)* (Galaxia Gutenberg/Círculo de Lectores), un recopilatori que reuneix tota la seva poesia en un sol volum i que incorpora la reescriptura de 39 poemes de joventut. Gamoneda, que és un poeta que es prodiga poc públicament i viu habitualment a Lleó, es desplaçarà a Barcelona el 15 de desembre vinent per fer una lectura poètica al CaixaForum (21.00 hores). "Tal vegada llegiré poemes dels meus tres últims llibres, tot i que acostumo a decidir-ho a l'últim moment", afirma.

El dia que li vam fer l'entrevista, just acabat l'estiu, ens va rebre a casa seva, al casc antic de la ciutat de Lleó. Un lloc privilegiat que té un jardí al davant que dona a una casa espaiosa de dos pisos plena de llibres de gom a gom i on l'art (pintures i escultures) és present arreu, cosa que fa que sembli que entres en un museu, però sense ni un bri de fredor. Al contrari, l'espai on viu amb la seva esposa María Ángeles és acollidor i confortable. Amb fama de ser un personatge d'humor canviant i d'estar sempre molt ocupat, ens va rebre amb hospitalitat i va respondre amb paciència i precisió preguntes que tal volta li han fet mil i una vegades. Abans de començar a parlar es va ajustar l'audiòfon per sentir bé les preguntes que després va contestar pausadament, sense presses, amb un to gairebé didàctic.

ENTREVISTA

Antonio Gamoneda

POETA

► ► ►
dedicada al conreu i a la mort. Ho dic en el sentit que el símbol se simbolitza a si mateix, encara que pugui simbolitzar una altra cosa. En l'ordre dels colors, seria molt arriscat i poc exacte atribuir a cada color la representació simbòlica d'una funció. S'ha de veure el color en el seu context.

V.M. I amb quin s'identifica més?
A.G. Amb el groc.
V.M. Un color mental. Va per aquí?
A.G. No. El groc és el contrari. Porta, encara que no d'una manera clara, unes connotacions destructives, com quan veiem a algú groguenc. Quan les matèries orgàniques estan en estat de putrefacció, quan la vellesa entra en la vida, el groc s'apodera de nosaltres. Aquest pes existencial pot ser l'única correspondència que, amb el seu matís en cada cas, se li pugui atribuir a la noció del groc.

V.M. I quin color li agrada més?
A.G. El blau. Tot i que no sempre, significa espai obert, té alguna cosa de profunditat i de llibertat.

V.M. Quins són els seus referents?
A.G. Un referent és una mena de percussió i referència de fons, que quan gairebé està oblidada reapareix. El meu pare n'és un. Jo vaig aprendre a llegir en un llibre de poesia del meu pare. Aquest fet té per a mi molta importància: descobrir els signes de l'escriptura a partir de les correspondències poemàtiques. Els altres referents caldrà buscar-los per la via de les analogies, tal vegada m'he de referir al simbolisme francès, a Mallarmé, Rimbaud, però també a les lletres jazzístiques dels negres nord-americans. També a la Bíblia i al poeta turc Nazim Hikmet.

V.M. Al pròleg d'«Edat», destaca Lorca i Ustelo. Ho subratlla?
A.G. De tota la poesia espanyola, Lorca és el que té més influències en la meua poesia.
V.M. Pot triar algun poema o conjunt de poemes que li agradin especialment?
A.G. En quina llengua?
V.M. La que vostè vulgui...
A.G. Si ens cenyim al castellà, hi ha un poema que té una especial significació per a mi: *Llanto por la muerte de Ignacio Sánchez Mejías*, de García Lorca. És un gran poema de la modernitat. En la història hi ha poemes més importants, com pot ser ara el *Cántico espiritual*, de sant Joan de la Creu, però no el reconec com un referent meu.

V.M. El tema de la mort és molt present en tota la seva obra. ¿Com canvia la percepció de la mort, quan ets jove i quan ja tens tota una vida a les espatlles?
A.G. En la joventut la mort és una noció. En la maduresa, una experiència. Es va experimentant, quan es va anticipant en l'ordre de la salut, de la confusió intel·lectual, de la pèrdua d'interessos juvenils.

V.M.

“Aún sus manos acuden a mis sueños, adelantándose a un grito negro, a hierros ocultos en mi corazón.

Mi vejez tuerce sus huesos y quema sus cabellos, mi vejez envuelta en una piel húmeda de amor.

Su mirada viene de países a los que no iré nunca.

Sobre mi piel hierven sus lágrimas”.

Del poemari *Arden las pérdidas*, d'Antonio Gamoneda.

Són materialitzacions, experiències que anticipen la mort.

V.M. Quan vaig descobrir la seva poesia, els poemes de joventut em van semblar molt vells...
A.G. No n'hi ha gaires d'exaltació juvenil.

V.M. Hi constates: només hi ha una certesa, la mort. Això contrasta amb l'apassionament de la seva etapa de joventut...
A.G. S'escriu amb la perspectiva de la mort, es vulgui o no. I aquesta escriptura és el relat de com avancem cap a la mort. Per què en uns la mort es posa en primer terme i en altres no? En el meu cas, sembla que es posa en primer terme. Suposo que depèn de la formació que haguem tingut. Jo sóc un infant testimoni molt directe de la mort en la Guerra Civil Espanyola. Els nens que vivíem a la zona del Crucero, a Lleó, vèiem amb molta facilitat la repressió, les presons, les camionetes, escoltàvem els crits de les dones quan arrestaven els seus homes, a casa. De ben petit vaig tenir coneixement de la mort i no era un relat llunyà, sinó una experiència propera.

V.M. També per la mort del seu pare...
A.G. La meua mare potser aquí no va estar encertada, perquè em recordava molt sovint la meua condició d'orfe. El meu pare va morir quan jo tenia deu o onze mesos. No tenia ni un any.

V.M. Vostè remarca sovint i de manera contundent que viu només de records. ¿A partir de quan passa això?
A.G. No vol dir que a partir d'un moment no existeixi una vida presencial, que sí que existeix. A mi em succeeixen coses cada dia. El que s'ha de dir és que en la continuïtat tenen més pes els records.

V.M. ¿El fet que en la memòria els fets antics tinguin més pes que els actuals ho veu com una qüestió biològica?
A.G. Sí, esclar.

V.M. «Arden las pérdidas» em va impressionar molt... Què hi pot haver després d'aquest llibre?
A.G. Doncs, no ho sé... Potser no escriuré res més. Ho vaig pensar quan vaig escriure *El libro del frío*. De fet, *Arden las pérdidas* n'és una prolongació. El que hi ha en aquest llibre és un reconeixement menys temorós de la proximitat de la

mort i una afirmació de la lucidesa que dona aquesta proximitat.

V.M. És un llibre ple d'afirmacions, preguntes i algunes respostes. Afirma que només hi ha una certesa, la llum. I darrere, què hi ha?
A.G. Un llibre breu, que es publicarà abans que la meua obra completa o al mateix temps; té una cita de José Lezama Lima que diu: “La llum és el primer animal visible de l'invisible”. La llum és una dada sensible, la podem sentir i veure. A partir d'aquí, tot és invisibilitat. Ja no hi ha res.

V.M. Em va semblar un llibre molt místic... ¿Pensa que hi ha tants poemes com lectors?
A.G. El poeta no coneix bé el seu pensament. El coneixen millor les seves paraules que ell mateix. En termes de racionalització, jo no hi veig res més. No sé si les meves paraules diuen que hi ha alguna cosa més.

V.M. Vostè ha estat classificat com un poeta irracionalista, però té poemes, com els de «Lápidas», que són molt descriptius, amb una gran profusió de dades, realistes. Potser no és tan irracionalista...
A.G. Rebutjo, per a mi i per a tots, el terme irracional o irra-

cionalista. Proposo que es digui *postracionalista*. Perquè em sembla completament impossible fer una classificació així en l'escala humana –només és possible fer-la en l'escala zoològica–. És una paraula desafortunada per classificar un tipus de poesia.

V.M. Com definiria, llavors, la seva poesia?
A.G. És el relat de com avanço cap a la mort.

V.M. ¿En la vellesa encara es poden escriure poemes d'amor?
A.G. Sí.

V.M. I els escriu?
A.G. Sí.

V.M. I els publica?
A.G. Sí.

V.M. Al petit llibre de poemes?
A.G. Aquests són poemes d'amor en un altra direcció: estan escrits a la meua néta. Fruit de la sorpresa i el meravellament per la vida que comença. I la trobada amb una vida que ja s'acaba. Jo em referia que a *El libro del frío* i *Arden las pérdidas* també hi ha poemes d'amor.

V.M. El llibre de la seva néta es diu...
A.G. *Cecilia*. L'ha editat aquest setembre la Fundación César Manrique, de Lanzarote.

EL QUIOSC

PEPO TAMARIT

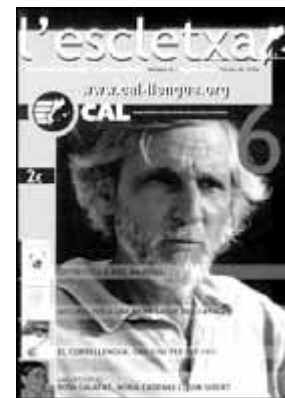
L'Avenç. Número 297.
L'AVENÇ.
Barcelona, desembre, 2004.

El dossier està dedicat a la figura de Pierre Vilar, amb articles de Josep M. Muñoz, Josep Fontana, Rosa Congost, Xavier Torres i Pedro Ruiz, a més d'una taula rodona en què participen Jean Vilar, Eulàlia Duran, Josep M. Castellet i Ferran Mascarell.

L'Espill. Número 17.
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA I
EDICIONS TRES I QUATRE.
València, tardor, 2004.

Alguns dels articles d'aquesta edició són: *Viatge a Jerusalem* (J. Piera), *El crític perfecte* (publicat per T.S. Eliot el 1920) i el dossier *Literatura i crítica literària*, amb articles de M. Serra, F. Ardolino, M. Ollé, J. Triadú i G. Cotkin.

L'Escltxa. Número 6.
COORDINADORA
D'ASSOCIACIONS PER LA
LENGUA CATALANA.
Barcelona, tardor, 2004.

A més d'una entrevista al mestre Biel Majoral, hi podem llegir articles de Rosa Calafat, Núria Cadenas, Quim Gibert, Montserrat Badia, Joan Domingo, Jordi-Carles Burillo, Montserrat Pérez...